

Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
(кафедра регіоналістики і туризму)
Державне агентство розвитку туризму України
Асоціація готельних об'єднань та готелів міст України
Батумський державний університет імені Шота Руставелі (Грузія)
Херсонський державний аграрно-економічний університет (Україна)

**ТУРИЗМ В УКРАЇНІ:
ВИКЛИКИ ТА ВІДНОВЛЕННЯ**
Збірник матеріалів
Міжнародного туристичного форуму

м. Київ
21–22 березня 2023 р.

*Рекомендовано до друку Вченою Радою факультету маркетингу
Київського національного економічного університету імені Вадима
Гетьмана, Протокол № 9 від 21 квітня 2023 р.*

Туризм в Україні: виклики та відновлення [Електронний ресурс] : 36 матеріалів
Т87 Міжнародного туристичного форуму, Київський національний економічний універси-
теті імені Вадима Гетьмана, м. Київ, 21–22 березня 2023 року. К. : КНЕУ, 2023. 337 с.
ISBN 978-966-926-440-4

Проаналізовано стан туристичної галузі України та загальні тенденції розвитку у післявоєн-
ний період; розкрито питання туроператорської діяльності під час військового стану; розглянуто
досвід та бачення провідних туристичних компаній від адаптації до викликів після Перемоги;
визначено просторовий, інституційний, економічний виміри туристичного потенціалу регіонів
України; запропоновано практичний досвід, нові тренди, нові можливості, нові маршрути; опра-
цьовано міжнародний досвід відбудови туристичного сектору після збройних конфліктів; запро-
поновано візію та стратегію повоєнного відновлення українського туризму та місце України у
майбутньому світовому туристичному просторі.

Для науковців та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти ЗВО, держав-
них службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування, усіх зацікавлених у тема-
тиці форуму.

УДК 338.48(477)(06)

*Матеріали друкуються в авторській редакції.
Відповідальність за науковий рівень публікацій, обґрунтованість висновків,
достовірність результатів, наявність плагіату несуть автори*

ЗМІСТ

Платформа I

Наслідки військової агресії росії для розвитку туризму: міжнародний, національний і регіональний аспекти

<i>Власенкова В. А.</i> <i>Ніколаєва Т. М.</i>	ПІВДЕННА УКРАЇНЬСЬКА ПАЛЬМИРА В КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОМУ ПРОСТОРІ: ІСТОРІЯ ПОХОДЖЕННЯ ТА ІДЕОЛОГІЧНІ МФІ.....	10
<i>Дорошенко В.</i>	ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ: НАСЛІДКИ ВІЙНИ.....	13
<i>Любіцева О. О.,</i> <i>Гришок Д. Ю.,</i> <i>Смирнов І. Г.,</i> <i>Степанець І. О.,</i> <i>Тіунов В. А.</i>	ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ПІД ЗАГРОЗОЮ: ВИКЛИКИ ТА РЕАГУВАННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ.....	16
<i>Кучай О. В.</i>	НАСЛІДКИ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ.....	19

Платформа II

Вітчизнянийгуроперейтинг: нові формати діяльності та турпродукти в умовах воєнного стану

<i>Таран А. С.</i> <i>Осадча Т. А.</i>	РОЗВИТОК ВНУТРІШНЬОГО ТУРОПЕРЕЙТИНГУ, РОЗРОБКА ЕКСКУРСІЙ З ВИКОРИСТАННЯМ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ.....	23
---	---	----

Платформа III

Трансформація підприємств готельного господарства в післявоєнний час

<i>Білоус М. В.</i>	СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА В ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС.....	26
<i>Боцян Т. В.</i> <i>Гришан М. М.</i>	НАСРЯК ОСНОВА РОБОТИ СИСТЕМИ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА (НА ПРИКЛАДІ МЕРЕЖІ РЕСТОРАНІВ «МАКДОНАЛЬДС»).....	28
<i>Добровольська С. Я.</i> <i>Кондратюк Є. В.</i>	КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА, ЇЇ ВПЛИВ НА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ.....	31
<i>Іванова А. С.</i> <i>Шмігельська Є. А.</i>	ТРАНСФОРМАЦІЯ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	34
<i>Крива Т. С.</i>	НАПРЯМКИ ВІДНОВЛЕННЯ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ У ПОВОЄННИЙ ЧАС.....	37
<i>Кудінова І. П.</i>	СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ГОТЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ.....	38
<i>Мархонос С. М.</i> <i>Борисюк О. А.</i>	ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИЙ БІЗНЕС УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	40
<i>Мельник І. М.</i>	АУТСОРСИНГ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ОПЕРАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ГОТЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ КАДРОВОЇ КРИЗИ.....	42
<i>Nikolaichuk O. A.</i> <i>Muznik Ya. S.</i>	THE IMPACT OF THE WAR ON THE RESTAURANT AND HOTEL BUSINESS IN UKRAINE.....	45
<i>Чернишова Т. М.</i> <i>Тищенко С. В.</i>	ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ.....	48
<i>Ярмолюк Д. І.</i>	ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОРГАНІЗАЦІЇ СЕРВІСНИХ ПРОЦЕСІВ ГОТЕЛЮ.....	51

а також привернути увагу іноземців до України та її культурної спадщини з метою популяризації у світі. Якісно оцифровані локації, архітектурні об'єкти, музейні експонати та витвори мистецтва із подальшою можливістю відтворення їх у віртуальному просторі та доповненій реальності 3D, VR/AR/MR — це дієвий інструмент для збереження та популяризації української культури у smart-громадах України та усього світу. **Ця війна випробовує українців на міцність, проте, ми обов'язково все відбудуємо, збережемо і помстимося Перемогою.**

Література

1. Hryniuk Diana, Havrilova Yanina (2022) Professional training and self-development in tourism education in the context of reforms in Ukraine. Theoretical and methodological approaches to the formation of a modern system of national and international enterprises, organizations and institutions development (2nd ed.). Collective scientific monograph. Edition 2. Primedia eLaunch. Dallas. USA. Pp. 2–14. URL: <https://doi.org/10.36074/tmafmsoid.ed-2.15>
2. Smyrnov, I., Hryniuk, D., Tiunov, V. & Stepanets, I. (2022). The phenomenon of digitalization and practical experience in preserving the cultural heritage of Ukraine during the enemy invasion. *Moderní aspekty vědy: XXII. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.*, Pp. 527–540. URL: <http://perspectives.pp.ua/public/site/mono/mono-22.pdf>
3. Smyrnov I., Lyubitseva O., Hryniuk D. (2023) From geopolitics to tourism: Korean War Veterans Memorial in Washington (USA). *Proceedings of the II International Scientific and Practical Conference : General regularities and models of science development. Zagreb, Croatia, 09–10 January.* Pp. 24–26. URL: <https://intersci.eu/events/general-regularities-and-models-of-science-development/>. ISBN — 978-9-40368-665-3.

okuchai3176@gmail.com

Кучай О. В.

кандидат економічних наук, доцент

Київський національний лінгвістичний університет, Україна

НАСЛІДКИ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

Анотація. У роботі представлено дослідження наслідків військової агресії росії для розвитку міжнародного туристичного бізнесу. Визначено тенденції та можливі сценарії розвитку міжнародного туризму в умовах війни в Україні. Узагальнено особливості сучасного стану сфери туризму. Обґрунтовано перспективи розвитку післявоєнного туризму в Україні.

Ключові слова: туризм, міжнародний туристичний бізнес, туристична галузь, військова агресія, післявоєнне відновлення туризму.

З 24 лютого 2022 року в Україні триває збройна агресія росії, наслідками якої є не лише великі людські втрати, а й значні збитки інфраструктурі та галузям економіки, особливо туризму. Замість розвитку внутрішнього туризму відбулася міграція мільйонів людей всередині держави, а масовий виїзд громадян України за кордон не був пов'язаний з туристичною метою. Водночас поступове звільнення українських територій від російських військ дає надію на

повернення до мирного життя в осяжному майбутньому. Війна спустошила туризм, порушила фінансові, енергетичні та продовольчі ринки та спричинила шалену інфляцію в усьому світі. Туризм у центральній, східній та південній Україні повністю закрито. Зважаючи на такі тенденції, питання відновлення туризму, особливо у повоєнний період, в сучасних умовах є особливо актуальним.

Практика показує, що внаслідок російсько-української війни сфера туризму сильно постраждала як в Україні, так і за кордоном. Експерти прогнозують, що війна найбільше вплине на туризм на Близькому Сході, у Туреччині, Німеччині та Греції. Такі наслідки в першу чергу не є політичними, але через подорожчання природних ресурсів, таких як газ і нафта, одночасно зростають ціни на туристичні послуги [4].

Війна вже вплинула на туристичний сектор до 24 лютого, який тільки набрав обертів після двох років обмежень для боротьби з пандемією. Першим поштовхом стала відмова західних авіакомпаній літати в Україну. Потім були побоювання, а згодом і заборона авіакомпаніям літати в українському небі. Тоді вдалося врегулювати питання на державному рівні, але ненадовго, адже буквально за тиждень почалося повномасштабне вторгнення [2].

Чим довше триває війна в Україні, тим більше від неї страждає Європа. Про це свідчать висновки Європейської комісії з туризму (ЄТК), експерти якої вважають, що російська агресія не лише створює значні перешкоди для постпандемічного відновлення туристичної галузі континенту, але й спонукає туристів шукати альтернативні напрямки в інші країни, щоб розглянути.

Аналіз шести найперспективніших іноземних туристичних ринків для Європи показав, що мандрівники зі США, Канади, Китаю, Японії, Росії та Бразилії значно скоротили свою присутність у регіоні влітку 2022 року. Основні причини — небезпека, збільшення у вартості життя та вартості поїздки до Європи.

Не секрет, що європейський туристичний ринок багато років поспіль орієнтований на російських туристів. Однак через війну в Україні та відповідні санкції проти країни-агресора Європі цього року доведеться обійтися без заможних туристів з Росії. Найближчим часом більшість опитаних росіян (60 %) не планують виїжджати за межі СНД, 20 % планують подорожувати, але не в Європу.

Що стосується туристичного ринку Китаю, який був досить великим навіть для європейського континенту, то там 49 % туристів не бажають подорожувати до Європи. 30 % головною причиною назвали нові спалахи Covid у всьому світі. І ще 19 % китайських мандрівників не бажають їхати в регіон через російську агресію.

Через війну в Україні значно погіршилися туристичні зв'язки між Європою та Японією, що стало основною причиною небажання японців їздити в регіон. Цю причину називають 41 % опитаних.

Американці та канадці також не поспішають бронювати авіаквитки до Європи. Згідно з результатами опитування, ця тенденція значною мірою зумовлена занепокоєнням щодо зростання вартості подорожей та впливу інфляції на особисті фінанси.

Ринок Бразилії виявився найперспективнішим для Європи у 2022 році. Кожен другий бразилець готується відвідати континент у найближчі чотири місяці. 45 % з них вже забронювали квитки [3].

Згідно з висновками дослідження, експерти в галузі туризму вважають, що Європа може втратити три з шести найбільших туристичних ринків через війну Росії з Україною.

ЄТК доведеться переорієнтуватися на ринки інших країн. Як це зробила Україна у 2021 році, коли звернула увагу на країни Перської затоки. Експерти впевнені, що така перспектива євроторизму є ще одним аргументом для урядів країн ЄС якомога швидше підтримати Україну та всіма силами допомогти на шляху до перемоги.

Водночас слід зазначити, що сьогодні сферу туризму визначають такі особливості [1]:

стати об'єктами ракетно-бомбових ударів російського агресора;

- пляжні та пішохідні екскурсії неможливі через триваючі військові дії та наявність мінних полів, які очікуються розмінувати протягом кількох років після закінчення війни.

Водночас в Україні немає абсолютно безпечних регіонів під час війни, що безпосередньо негативно впливає на туристичну привабливість країни, яка наразі близька до нуля. Іноземні туристи не мають можливості та бажання відвідувати Україну через регулярні масовані артилерійські та ракетні обстріли, значні руйнування інфраструктури в умовах підвищеної небезпеки в умовах військових дій та припинення авіасполучення. Наразі внутрішній туризм також переживає серйозну кризу, оскільки люди мігрують із небезпечних регіонів у безпечніші замість того, щоб відвідувати інші частини України з туристичною метою.

Зараз український туризм втрачає значні кошти. В основному це пов'язано зі зменшенням загальної кількості туристів. Зараз Україна повністю позбавлена іноземних туристів. 13 із 24 областей України майже повністю припинили діяльність туристичних компаній [4]. Фактично з 24 лютого потік туристів скоротився на 100 %, діловий туризм завмер, а місцевий туризм перетворився на пересування ВПО [2].

У сфері ділового туризму спостерігається повна стагнація, в'їзний туризм в Україні починає поживляватися, а з ним і бізнес-сегмент у вигляді конференцій, тренінгів, семінарів тощо.

Варто підкреслити, що туристична галузь продовжувала функціонувати навіть під час війни. У відповідь на численні звернення туроператорів і турагентів з проханням надати роз'яснення щодо правил безпеки під час подорожей всередині країни, Держагенство розвитку туризму (ДАРТ) оприлюднило інформацію про дозволи та обмеження, які діють у центральних і західних областях під час воєнного стану України.

За підрахунками ДАРТ, у першому півріччі 2022 року представники туристичної галузі України сплатили на 28 % менше податків, ніж за аналогічний період 2021 року. Таким чином, у перші місяці війни загальна кількість платників податків, які займалися туризмом скоротився в середньому на 15 %. Водночас виявлено, що кількість юридичних осіб зменшилася на 17 %, фізичних осіб — на 7 % [1].

Варто зазначити, що реалізація інноваційних процесів у туристичній галузі потребує постійного менеджменту з самого початку. Інфраструктура індустрії туризму — це сфера діяльності, в якій через свої особливості такі процеси є обов'язковими. Впровадження інновацій як фундаментального елементу розвитку туристичної сфери призведе до поживлення економічної діяльності в цій галузі та підвищення конкурентоспроможності галузі на світовому туристичному ринку.

Перспективи розвитку післявоєнного туризму в Україні включають такі напрями [1; 3]:

- частку туристів можна збільшити завдяки досвіду країн, які пережили війну, оскільки багато туристів мають великий інтерес до місць, які стали вулицями пам'яті та символічними місцями повоєнного часу. Освітній туризм може бути актуальним для того, щоб «відвідати і побачити на власні очі» жорстокості, які відбувалися в Маріуполі, Бучі, Ірпені, Харкові та інших повоєнних містах і селах;

- вшанування окремих місць в Україні, таких як Чорнобаївка, острів Зміїний тощо, які можуть бути унікальними символами слави;

- збільшення коштів на відновлення України та створення конкретних програм і стратегій відновлення.

Щоб відновити позиції України на післявоєнному міжнародному ринку туристичних послуг, туристичним компаніям необхідно знайти нові способи просування та продажу своїх продуктів і послуг. Одним із них є створення системи раціональних зв'язків для вирішення певних планувальних завдань. Їх правильна інтеграція дозволить забезпечити синергетичні відносини та посилити дії один одного.

На шляху до відновлення туристичного сектору в Україні після війни доцільно також враховувати досвід інших країн, які також перебували в кризових ситуаціях і чия економіка, а особливо туристичний сектор, війна зруйнувала, і зараз вони успішно розвиваються, особливо у сфері туризму.

Таким чином, Хорватія є одним із прикладів успішного післявоєнного відновлення туризму для України. Туризм у Хорватії фактично зупинився під час громадянської війни в 1990-х роках. Після цього стартувала масштабна піар-кампанія країни та її досі невідомих туристичних «родзинок»: Хорватія має понад 1000 своїх островів, 66 з яких заселені. Завдяки цим географічним особливостям країна приваблює туристів, які раніше знали лише грецькі острови. Хорватські пляжі отримали «Блакитний прапор» за екологічність і чистоту. Туристичний потік сильно вплинув на економіку Хорватії. Близько 10 мільйонів гостей на рік приносять значний дохід і створюють близько 15 % ВВП Хорватії [1].

Окрім Хорватії, доцільно також звернути увагу на досвід Кіпру, який став одним із найпопулярніших туристичних напрямків після етнічних конфліктів між грецькою та турецькою громадами. Хід рекламного туризму на Кіпрі був подібний до хорватського: визначення головних переваг туризму — масова реклама в інших країнах [2].

Не менш відомим прикладом відновлення туризму був Ізраїль, який зберігав свій туристичний статус протягом постійних воєн з Палестиною. Здається, ізраїльський туризм ідеально адаптувався до триваючого військового конфлікту.

Ще одним важливим напрямком відновлення туристичних зон України, особливо прибережних, є розмінування прибережних туристичних зон, площа яких, за оцінками експертів, становить близько 20 тисяч квадратних км, що потребує значних витрат часу та коштів. Якщо цього не зробити, більшість прибережних туристичних напрямків стануть небезпечними та недоступними на кілька років, поки територія не буде повністю очищена — це призведе до великих збитків для туристичної галузі відповідного регіону [4].

Висновки. Таким чином, концептуальні засади реструктуризації туристичного потенціалу повоєнної України передбачають стійкий набір поглядів на визначення майбутнього вектору розвитку вітчизняного туризму в контексті вироблення стратегії повоєнної відбудови. Варто відзначити такі стратегічні орієнтири повоєнного відновлення туристичної сфери в Україні: розгалуження інфраструктури туристичних послуг та цифровізація рішень; розвиток туризму на трьох рівнях (за туристичними напрямками, інвестиційними проектами та місцевою специфікою) та створення конкурентної переваги України; просування унікальних українських брендів за кордоном.

Література

1. Баженова С., Пологовська Ю., Бикова М. Реалії розвитку туризму в Україні на сучасному етапі. Наукові перспективи. 2022. № 5(23). С. 168–180.
2. Кириченко С. Подорожі та війна: якою буде туристична індустрія після перемоги. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/07/21/689436/>
3. Чорний О. Найкращі часи — попереду. Що відбувається з туризмом в Україні під час війни. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/travel/samye-rkie-vremena-vpered-proishodit-turizmom-1657645856.html>
4. Як війна в Україні вплинула на європейський туризм? URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/yak-viyna-v-ukrayini-vplnila-na-ievropeyskiy-turizm>

